

2. Predno stopi ta uravnava v veljavo; naj blagovoli podeliti visoki deželni zbor kranjski vsaki učni osebi, katera ima spričalo učne usposobljenosti, draginjsko doklado letnih 150 gld.

3. Službena leta naj se vsled težavnega in napornega dela, ki ga ima učitelj in učiteljica pri vzgoji in pouku, skrčijo na 35 let, uštevši tudi leta začasnega službovanja. Po § 62. deželne postave z dné 29. mal. travna 1873. l. dež. zak. št. 22, oddelek IV. določuje v smislu § 56. državnega zakona z dné 14. vel. travna 1869. drž. zak. št. 62, V. oddelek, da se šteje tisti službeni čas v pokoj postavljenemu, katerega je, prebivši preskušnjo učne usposobljenosti, služil na kaki javni šoli. Določba tega § zadene hudo one starejše učitelje, kateri so službovali pred sedanjim državnim šolskim zakonom. Oni niso bili krivi, da po preteku 2 let niso smeli iti k drugi skušnji, kakor je sedaj postavna določba; delali so drugo skušnjo, kadar je dovolil v to v prvi vrsti dotični dekan, pri katerem so morali delati tudi „Vorprüfung“ in višji šolski ogleda. Tako so morali čakati nekateri po 5, pa tudi po 10 let, predno so jih spustili k drugi skušnji. Zato prosimo, da bi se izpremenila zgoraj označena postavna določba tako, da bi se v pokoj postavljenemu uštel vsa začasna službena leta.

Zaupajoč v blagohotno naklonjenost visokega deželnega zbora kranjskega do ljudsko-šolskega učiteljstva in ljudske šole, priporočamo najtopleje svoje označene nujne prošnje osobito v prospeh naše domače narodne šole, ker je nje razvoj in napredek mnogo odvisen od ugodnih službenih, gmotnih, družbenih in pravnih razmer učiteljskega stanu.

Visoki deželni zbor kranjski pa si postavi s tem, da ugotovi našim prošnjam ne le v srcih vseh učiteljev in učiteljic, ampak tudi v srcih onih prebivalcev, katerim je v resnici na srcu razcvit naše ljubljene domače dežele, trajen in časten spomenik hvaležnosti za svojo naklonjenost napram ljudskemu šolstvu in ljudsko-šolskemu učiteljstvu.

Narodna naobrazba in vzgoja.

Spisal J. M.

III.

Za sistematično izvršbo teh navedenih šest točk ali tudi samo nekaterih od njih je potrebna posebna zveza ali društvo. Da je tako društvo mogoče in da tudi more uspešno delovati, tega nam so priča Dunajsko narodno izobraževalno društvo (Wiener Volksbildungsverein), nižjeavstrijsko, nemško-moravsko, i. t. d.

Pred sabo imam pravila navedenega dunajskega društva, kakor tudi poročilo za leto 1895.

Namen tega naobraževalnega društva je: 1.) naprava, oziroma podpiranje in vzdrževanje (ljudskih) narodnih knjižnic in bralnih sob (Lesehallen); 2.) prirejevanje poljudnih predavanj in poučnih kurzov iz vseh znanstvenih strok, ter prirejevanje plemenitih zabav za narod; 3.) izdavanje in razširjevanje tiskovin, služečih narodni naobrazbi.

Letno poročilo za l. 1895. nas pouči, da je društvo vzdrževalo okolo 20 knjižnic na Dunaju. Knjig se je sposodilo v tem samem letu 588 tisoč. Nekaj teh knjižnic je odprtih vsaki dan ob 6—9 ure zvečer, nekaj pa tudi samo nekaj dni v tednu. Knjižničar je honoriran. Obisk knjižnic rase od leta do leta. Članom tega društva se knjige izposojujejo brezplačno, nečlani pa plačujejo 5 kr. mesečno. Ljudske knjižnice imajo beletristične, strokovne in znanstvene knjige. Izvzeto pa je politično in pikantno berilo. —

Predavanj je bilo v letu 1895. 220, katera je obiskalo 58.244 oseb. — Med temi je bilo 35 koncertov s 466 osebami povprečno pri enem.

Društvo je tudi ustanovilo kuharske in gospodinjske kurze, kjer so se delavke in sploh revnejša dekleta učile kuhanju in gospodinjstvu.

To je kratek in nepopolen obris delovanja Dunajskega narodnega naobraževalnega društva. Delovalo je povsodi na nadaljno naobrazbo naroda v širšem pomenu, uvažuje dokazano resnico, da ljudska šola položi samo temelj za izobrazbo naroda, nadaljno izobrazbo za življenje pa se mora dobiti drugje. Ker je pa večina naroda po svojem materijelnem položaju zadržana iskati izobrazbe po javnih zavodih, je večinoma sama sebi prepuščena, brez vsake naobrazbe in pravega razvedrila — ter zaide, kakor sem že v prejšnjih člankih dokazoval, večkrat na neprava pota, kjer trpi materijelno in moralno škodo.

Mutatis mutandis moramo si Slovenci tudi ustanoviti tako kulturno društvo, katerega namen bodi naobrazba naroda in vzgoja šoli odrasle mladine. — Društvo bi moralo pospeševati in podpirati pevška društva, ustanovljati po mestih in po deželi javne knjižnice, podpirati ustanovo v resnici narodnih bralnih društev. Strankarstvo in dnevne politične fluktuacije bi se ne smele dotikati društvenega delovanja, da bi mogli društvo podpirati vsi dobromisleči rodoljubi. —

Ne dvomim, da bi se i tu ne našlo nasprotstva pri posameznikih, ne dvomim pa na dalje, da bode društvo uspevalo in rodilo dober sad; zato nam je porok velika bistroumnost in vedoželjnost naroda slovenskega. Ako vspevajo narodne knjižnice pri Nemcih, kateri niso v obče tako veliki prijatelji branja kakor ravno Slovenci — poglejte

samo na ogromno število Mohorjanov — tembolj bodo narodne knjižnice uspevale pri nas.*) —

Narod potrebuje naobrazbe in zabave — podajmo mu jo z ustanovo knjižnic, bralnih in pevskih društev!

Za uspešno delovanje na tem polju pa je potrebno društvo, kjer gmotnejši, naobraženi krogi položijo svoj obolus in svoje delovanje na žrtvenik sreče in naobrazbe celokupnega naroda.

Casi so resni! Drugi narodi napredujejo, napredovati moramo i mi — da se nad nami ne izkaže žalostna a istinita zgodovinska resnica, da kulturno naprednejši narodi absorbirajo v obrazbi zaostale narode!

Slovensko časnikarsko in sploh slovenske domoljube prosim, da izreko o tej stvari svoje mnenje in pospešijo čimprejšnjo ustanovitev slovenskega prosvetnega društva, ki prevzame organizacijo za vso Slovenijo.

Učiteljski konvikt.

Poročal na občnem zboru dne 28. grudnia l. l. g. J. Režek.

Slavni zbor! Pri zadnjem rednem občnem zboru, ki se je vršil lani obsorej, so bili v društveno vodstvo izvoljeni gospodje, ki so si v svoji I. seji istega večera razdelili društvene posle tako-le: Predsednik Andrej Žumer; I. podpredsednik Franc Gabršek; II. podpredsednik Jožef Cepuder; tajnik Juraj Režek; blagajnik Jakob Dimnik, in odborniki Franc Črnagoj, Jakob Furlan, Engelbert Gangl in Janko Likar.

Odbor je imel v tem društvenem letu 5 sej; pri vseh pa je bila stalna in glavna točka: kako pridobiti društvu več dobrotnikov in podpornikov, kako pomnožiti društvene dohodke?

Zato se je obrnil odbor s posebno prošnjo do visokega deželnega zbora kranjskega in do sl. vodstva kranjske hranilnice. Žal, da nobena teh prošenj ni imela zaželenega uspeha. Prva ne, ker odbor ni mogel v prošnji podati gotovega finančnega načrta; druga pa, ker so se bile prejšnje leto ob hranilnični 75 letnici izdale velike svote, letos pa so se dovolili samo navadni tekoči letni prispevki. Upajmo, da nam bode prihodnje leto v tem oziru milejše, kar gledé na blagi društveni namen in patrijotični povod osnovanju našega društva gotovo tudi pričakujemo.

*) Zanimivo je uspevanje narodnih knjižnic na Finskem v Rusiji. Po narodnih knjižnicah se je naobraženost, нравnost in blagostanje ljudstva presenetljivo povzdignilo. Finska šteje 470 fara, a 630 selskih in 90 mestnih bibliotek z 230.000 zvezki. Poleg tega izbaja tam okolo 160 časnikov in ilustrovana narodna biblioteka z 20.000 naročniki. — Kaj takega je i pri nas mogoče, če bomo složno in ustrajno delovali v tej smeri. —